

شروقه کرنا چیرۆکه شیعرا "به رصیصی عابد" یا "فه قبی تهیران" لدویف تیورا گریماسی (ئهرکی کریارین کاراکتهران و ئهرکی زنجیرهیی)

"خواندنه کا فه گیاراناسی یه"

شیلان یونس محمد¹ و عهبدی حاجی محهمه²

¹پشکا زمانی کوردی، فاکولتیا زانستین مروفاقیه تی، زانکۆیا زاخۆ، ههریما کوردستانی - عیراق. sheelan.mohammed@uoz.edu.krd

²پشکا زمانی کوردی، کولێژا پهروهردا بنیات، زانکۆیا دهوک، ههریما کوردستانی - عیراق. ebdihaci@yahoo.com

وههگرتن: 2019/08 پهسه ندرکن: 2019/09 به لافکرن: 2019/09 <https://doi.org/10.26436/hjuoz.2019.7.3.513>

پۆخته:

فه گیاراناسی مینا دیتنه کا نوی و بنیاتگه ری، ههولا شروقه کرنا بنیاتی دهقی فه گیارانی دهت. فه گیاراناسی لدویف پهیدا کرنا دهستور زمانی چیرۆکی، پیزمانا فه گیارانی و ئه و سیسته می زال دناف هه مه جور دهقین فه گیارانی یه. گریماس مینا ئیک ژ تیور دانهرین فه گیاراناسی" برییا ساده کرنا نمونا سیه و ئیک ئهرکی یا پرۆپی بسهر شهش ئهرکان کو ئه و ب کریار نافکرن. ئهوی برییا فی تیوری، کریار و پۆلگیزی یا کاراکتهران و ئهرکی زنجیرهیی یا فه گیارانی، ههولا فه دوزینا یاسا و پیزمانا گشتی یا فه گیارانی دا. ژ تابه تهنه ندین تیورا گریماسی ئه وه کو لگه له می جورین دهقین فه گیارانی دگونجیت. دهقی فه کولینی دا ههول هاتیه دان نمونین ناشکرا ژ چیرۆکه شیعرا "به رصیصی عابد" لدویف تیورا گریماسی بهینه شروقه کرنا. چیرۆکه شیعرا "به رصیصی عابد" ئیک ژ چیرۆکه شیعرین دریز و بناف ودهنگ یا فه قبی تهیرانه و ژ وان چیرۆکین پر مملانی یه دناقبه را مروقه، ههز و باوه ری.

په یقین سه ره کی: بنیاتگه ری، فه گیاراناسی، گریماس، کریار و پۆلگیری یا کاراکتهران، ئهرکی زنجیرهیی، فه قبی تهیران، به رصیصی عابد.

1. پيشه کی

پيشه دهت. گرنگی یا فی فه کولینی د وی چه ندی دایه کو ژ لایه کیفه فه کولین لسهر چیرۆکه شیعره کا فه قبی تهیران ب دیتنه کا فه گیاراناسی یا بۆنیادگه ری دهیته کرن. ئه فه کولینه ب پیزانا وه سفی - شروقه کاری دهیته نه نجامدان. په یکه ری فه کولینی ژ بلی پۆخته و پيشه کیی ژ دوو ته وهران پیک دهیته:

ل ته وهری ئیک دا گرنگی ب چه مک و میژووو فه گیاراناسی، چه مک کریارین کاراکتهر و ئهرکی زنجیرهیی، لگه ل کورتیا تیورا گریماسی هاتیه دان.

ل ته وهری دووی دا کو پراکتیکه، ژبلی کورتیا چیرۆکه شیعرا به رصیصی عابد لایه نین کریارین کاراکتهر و ئهرکی زنجیرهیی یا کاراکتهران لسهر چیرۆکه شیعره فه قبی تهیران هاتیه پراکتیک کرن. ل گه له نجام و لیستا ژیده ران.

ئه فه کولینه ژیر ناف و نیشان (شروقه کرنا چیرۆکه شیعرا "به رصیصی عابد" یا "فه قبی تهیران" لدویف تیورا گریماسی (ئهرکی کریارین کاراکتهران و ئهرکی زنجیرهیی) ب خواندنه کا فه گیاراناسی یا بنیاتگه ری" جه ختی لسهر فره پۆلی یا کاراکتهران د چیرۆکیدا دکهت. د فه کولینین که فندا پۆلین کاراکتهران دیار کری بوون و کاراکتهر بنی لدویف ئه رک یان پیکهاته یفه دهاتنه پۆلین کرن. ل دخواندین فه گیاراناسی دا ژ بلی گرنگی دان ب پیکهاتا پیزمانی یا پسته ی ل ته وهره کی دیتر ب دیتنه کا واتایی ته ماشا پیکهاته یین چیرۆکی دکه ن و ئیدی کاراکتهر بنی گه شه کری یان پاوستیای نینه، به لکو بواری دهروونی، ههز و ئارمانجین کاراکتهری کارتیکنی لسهر دکهت و کاراکتهر چه ندین پۆلان وه درگیت و په وتا چیرۆکی دگوه ریت و به ره ف

* فه کولهری به رپرس.

2. فهگيرانناسی و تیورا گریماسی

1.2. فهگيرانناسی: چه مک و زاراف:

فهگيرانناسی د بنه رتدا لقه که ژ تیورا نه ده بی ئهوا لیکولینئی لسهر چه مکین گری، فهگیر، گوشه نیگا، کاراکتر، ریژکرنا ده می... هتد دکه ت.

1.1.2. زاراف: هر چه نده ژئی فهگيرانئی ب دريژاهیا ژئی هه بونا مروفا نه ئی فهگيرانناسی مینا زانسته کئی نوئی ژئی وی بو بهری چه نده ده هکان دزفریته فه و زارافی فهگيرانناسی ژ زارافی Narratologie یا فرهنسی هاتیه وهرگرتن. ئهوا لسالا 1969ئی بو جارا ئیکئی " تزفیتان توؤرؤف" د پهرتوکا خوه یا (دهستور زمانئی دیکامیرون) ی بکار ئینای. (ابوالفچل حری، 1392: 9-10) فهگيرانناسی د زمانئی کوردیدا ب زانستی فهگيرانئی ژئی دهیته نیاسین ب واتا زانستی فهگيرانئی یان تیورا فهگيرانئی بریتیه ژ ((تیورا فهگيرانان، دهقین فهگيرانئی، ئیماژ، دیمه ن، پرویدان، دهستکه فتین کلتوری و رهوشه نبری" ئانکو فهگيران و چیروکه)) (Bal, 1997:3)

2.1.2. چه مک: فهگيرانناسی مینا زانسته کئی نوئی، د فان سالین دوماهیئ ژلایی ژوربه ی رهخنه گرین نه ده بیفه د سهرتاسه ری جیهانیدا گرنگی پی هاتیه دان. دیاره هیچ تیوره ک ب جاره کئی و ژ نیشکیفه و بی بار و زه مینه کا هزی و ئایدیولوژی ل دم و سهرده مکئی گونجای ژ دایک نابیت و تیور و یاسایین بنه رته تی بین که فنتر باندورا خوه د سهرلدانا تیورین نوئی هه نه. فهگيرانناسی ژئی ژئی یاسایی دویر نینه. فهگيرانناسی دهر نه نجامی به رفره ه بونا تیورین فورمالیزم و بنیاتگه ریئ - ئهوا پوله کئی هره مه زن د په یدا بوون و گه شه کرنا زانستی فهگيرانئی د سه د سالیا بیستی هه بوو- سهرلدا. هر چه نده فورمالیزمان پینگافین سهره کی و بنه رته تی د فی بواریدا هاقیتینه، ئی د فی مابه یئیدا رولئی بنیاتگه ران ژ بو شروقه کرنا ده قی فهگيرانئی دیار و بهرچا فتره چنکو د راستیدا فهگيرانناسی، ژ دایک بوویی بنیاتگه ری یه. بنیاتگه ری د بنه رتدا په یوه نندییه کا موکم لگه ل بو چوونین زمانناسی یا "دی سوسیر" و "چومسکی" هه یه. "چومسکی رولئی خوه هه بوو د سه لماندا هه بونا په یوه نندییه کا ئاشکرا دناقه ر پیزمان و اتا. بقی واتای کو نه گه ر واتایا پستی تیبه هین دشیین هه مان پسته ی ژلایی ریژمانیفه شروقه بکه یین و بهرؤفاژی. ئانکو "چومسکی" ((زمان له ئاستی رسته دا وه سف ده کاته وه، نه م تیروانینه بو زمان که له راستیدا "چومسکی" نوینه رایه تی ده کرد و له ریژازی روناکی / پیکهاته خوازیدا خوئی ناساندبوو، تیروانینی زالی زمانه وانی بوو بو زمان)) (سورخی، 2013: 22)

هر چه نده رهخنه گر و فهکوله رین فی بواری د مه سه لا بنه ما، ناقه روک و هه بونا فهگيرانئی هه ژ یا بوون، ئی هر ئیک ژ وان دهرک، چه مک و وینه یه ک جیاواز ژ فی زانستی پیکشیکش کریه.

فهگيرانناسی بریتیه ژ ((کوومه کا یاسایین گشتی دهرباره ی ژانرین داستانی، سیسته می فهگيرانئی و پیکهاته گری)) (ریما مکاریک، 1385: 149) فهگيرانناسی هه ول ده ت ((یه که یین فهگيرانئی ئانکو ریژمانا گری ئهوا هنده ک دبیزئی "ریژمانا چیروکئی" دیار بکه ت.)) (سجودی، 1382: 72)

فهگيرانناسی فهکولینئی لدور شروقه کرنا فهگيرانئی ب تاییه تی جورین فهگيرانئی، جورین فهگیر، هه لینجانا یاسایین ناقه کیین ژانرین نه ده بی و دهرئیکستنا یاسایا زال لسه ر بنیاتی ده قیه و لیگه ریانئی لسه ر شیوان، بنیات و ده لاله تین دناؤ ده قین فهگيرانییه. (ابراهیم، 2005: 7)

2.2. میژرویا فهگيرانناسی:

ته مئی میژووا فهکولین و گرنگیدان ب یه که و بنیات و جورین جودا جودایین ره گه زین فهگيرانئی و بگشتی شروقه کرنا جورین گوتاری برهنگه کئی زانستی بو بهری چه نده ده هکان دزفریت. ئی دشیین بیژین کو گرنگی پیدان بقی چه ندی ئیک ژ ئه وان بابه تانه یین "ئهرستو"ی د هونه ری شیعری دهرباره ی تراژیدیا ده ستپیکر. ئهرستو د هونه ری شیعریدا ده می ئامازه ب ره گه زین پیکهاتینه رین تراژیدیا یی دکه ت ره گه زین ((گری، کاراکتر، دیالوگ، بابه ت، دیمه ن و موسیقا ب ره گه زین هه ره گرنگ د فهگيرانییدا دزانیته)) (کوئیلان، 1388: 66) لدویفا ((لسالا 1961ئی "وون بوپ" د پهرتوکا "رهوانبئیلیا نه ده بی داستانی" ب رهنگه کئی زانستی به رده وامی پی دا)) (محمدی فشارکی، خدادادی، 1397: 141)

ل درسته بونا تیورین نویین فهگيرانئی، شه ش که سان پوله کئی مه زن و سهره کی گزیرینه نه و ژی بریتیه ژ: ((فیلا دیمیر پرؤپ، رولان بارت، تزفیتان توؤرؤف، ژیرار ژینیت، گریماس و کلود برموون)) (انوشه، 1376: 696)

تیورین فورمالیزمین پروس بتاییه تی "فیکتور شکلو فیسکی" یی رهخنه گر، د بواری تیورا په خشانئی (1929) پوله کئی مه زن د گرساندنا فهگيرانناسی هه بوو. لدویفا زمانناسین قوتا بخانا پراگ (1926-1948) مینا "یان موکاروفسکی" (1891-1975) زمانناسی چیکی و "رؤمان یاکوبسن" (1896-1982) زمانناسی پروسی - نه مریکی ریگ خوشکر کو فهگيرانناس ب مفا وهرگرتن ژ بو چوونین نه وان کاری شروقه کرنا ده قین فهگيرانئی نه نجام بدن. هه روه سا گه له ک ژ فهگيرانناسین فرهنسی مفا یه کا هه ره زور ژ مودیلان ئوستوره ناسی یا

ب لایه نی و اتایی یا په یغان ددهت و مهرجی گه هشتن ب یاسا چیروکی ب زانین و تیگه هشتنا و اتا په یغان گریدهت. ب دیتنا وی چهوا ژ بو (تیگه هشتنا و اتایا رسته کی پیدفی یه و اتایا په یغان و یاسا و ده ستوری ریزمانی بزانی، ب هه مان شیوه ژ بو تیگه هشتنا و اتایا هه ده قه کی پیدفی یه و اتایی ریز بوون و یاسا و ده ستوری چیروکی بزانی.) (احمدی، 1380: 162) ب دیتنا گریماسی - کو فه کولینین خوه لسره بنه مایی زمانناسی یا سوسیر و یاکوبسنی ده ستپیکر - ده لالهت لگه ل جووته هه قذرییان ده ست پیدکته. ئانکو چه مکین ده ستپیکری بیئ هزی، بدرستی وه کو فورمین ساده بیئ ئاخفتنی نه و هه لسره فی بنه مای ژ هه ق دهینه جیاواز کرن. بو نمونه وه کو ژیر و ژور، چه پ و راست، تاری و پونا هی. لدویف ئاستی هه قذرییا لگه ل ئیک هه ی دهینه پیئاسه کرن.

لدویفا گریماسی ئاسته ک ژ بهری ده بریننی دیار دکته. ئه و (لژیر کاریگه رییا لیفی شتراوس دبیزیت کو بنیاتی چیروکی لسره بنه مایی هه قذری و ملماننی ئا فا دبیت.) (اخوت، 1392: 64) ئه و دبیزیت، زور جارن مروڤ دکه قیته د بارودوخی ملماننی و هه قذرییان. ئه گه ر ئه ق هه قذری و مملانه برییا زمانی به رفره هتر لی بهیت دبیته چیروک. (بتایه تی ده می هنده ک تاییه ته ندیین جفاکی یان کلتوری لسره بهیته زیده کرن و هنده ک رول و کارفه دانین ره فتاری ل چیروکیدا بهینه زیده کرن. ئه گه ر ب ئه وان رولین ره فتاری هنده ک سالوخته تین تاییه ت بهینه به خشین دبه مروڤ ئانکو کاراکته ر.) (اسکولز، 1392: 147) گریماسی گورانکاری د تیور و ریکا پروپی کر. "پروپ" وه کو گه له ک ژ فه کوله رین فی دوماهی، ژ بو شروفه کرنا فه گیرانا داستان و حیکایه تان مفا ژ زمانناسی و هه رگرتبوو. ئه وی د پولین کرنا به ره مه مین فولکلوری گرنگی ب فورمی ده قی دایه "بقی کاری وی مورفولوژی دهیته گوتن. (احمدی، 1386: 144) زارافی مورفولوژی ب و اتا شروفه کرنا یه که یان دهیت. (پروپ له بواری په خشان و هونه ری گیرانه وه دا بایه خی به لیکولینه وه ی حکایه تی خورافی دا و زیاتر ته رکیزی کرده سهر چه مکی ئه رکی که سیپی دا له گیرانه وه دا نه ک خودی که سیپی، واته بایه خی به و ئه رکه ده دا که که سیپی که نه نجامی ده دا.) (قگوس، 2011: 100) "پروپ" پشتی سه د چیروک ژ کومه له چیروکین پروسی "ئافاناسیف" هه لیزاردی، ئه و لسره بنچینه یا کاردانه وه و پرویدانان شروفه کرن، گه هشته فی نه نجامی کو کردارین که سایه تین داستان و حیکایه تان هه می د بنیادنا بسره سیه و ئیک ئه رکان پارقه دبیت. (سه ماره، 2008: 50) ئه و بچوکیترین پیکه اته بیئ حیکایه تان ب ئه رکان نا دکته. "پروپ" قاره مانین چیروکان بسره حه فت جوران پارقه دکته:

"لیفی شتراوس" مروڤناسی فره نسی - هه ر ئه و ب خوه که تبوو ژیر کاریگه رییا بنیاته گه ران - وه رگرتن. (انوشه، 1380: 696) هه ر وه ک ئاماژه پی هاتیه دان "تودوروڤ" لسالا 1969 ی لگه ل په رتوکا "ده ستور زمانی دیکامیرون" بو جارا ئیکی ئاماژه ب زارافی زانستی فه گیرانی دا و زارافی فه گیرانناسی بکار ئینا. ئه ق په رتوکه مینا ئیکه مین پیئگاډ بوو به رفه ئاقاره کی ئه و هیشتا ب درستی جهی خوه نه گرتبوو. "تودوروڤ" لگه ل تیکه ل بوون د ره وتا بنیاته گه ری ئه و هه ولدا فه کولیننی لسره دیاردین ئه ده بی ب پشت به ستن ب زمانناسی یا "دی سوسیر" بکته. شروفه کرنا ((بونیادگه رییا زمانه وانی بو تیگستا ئه ده بی، په یوه ندییه کا مه زن په بیدا دکته دنا قبه را شیعر وه ک هونه ر و زمان وه ک زانسته ک.)) (ته یب، 2006: 20) هنده ک که سان مینا "بارت"، "برمون"، "ژینیت"، "گریماس" و "تودوروڤ" پشتی بنیاتانان فه گیرانناسی لدویف وی جیاوازییا "سوسیری" دنا قبه را زمان و ئاخفتنی کری ب هه مان شیوه هه ر چیروکه ک ب ده قه کی فه گیرانی زانین لدویف سیسته مه کی نیشانه بیئ هه قیشک دنا قبه را هه می چیروکاندا هه یه.

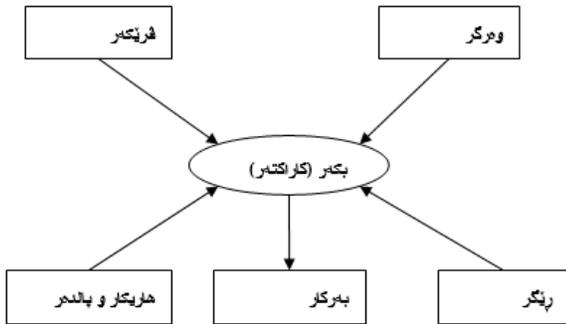
بره نکه کی گشتی پرانیا ره خنه گران میژووا فه گیرانناسی به ری په بیدا بوون و پشتی گه شه کرن و به رفره ه بوون بسره سی قوناغان دابه ش دکن:

- قوناغا به ری بنیاته گه ری هه تا 1960 ، قوناغا بنیاته گه ری 1960-1980 ، قوناغا پشتی بنیاته گه ری (مکاریک، 1385: 149)

3.2. تیورا گریماسی:

ئالگراس ژولین گریماس ژ بناڤ و دهنگرتین زانایی سیمیولوژی هه قچه رخنه. گریماس د به ره مه مین خوده لژیر نافو نیشان (ده رباره ی چه مک/ په رتوک/ 1970) (یه که و لایه نین ده ستور زمانی فه گیرانی /وتار/ 1971) (ره گه زین ده ستور زمانی فه گیرانی/ وتار) باسی بنیاتی چیروکی کریه. (اخوت، 1392: 63) گریماس سنورین خواندن و فه کولینین خوه ژ تیور و بو چونین پروپی - چیروکین فولکلوری - به رفره هتر لی کر و هه ولدا بگه هیته چارچوفه کی گشتی ژ بو هه می ژانر و تایین ئه ده بی فه گیرانی، ئانکو فه دوزینا ده ستور زمانی فه گیرانی. ((ئه و بو گریماسی گرنگه فه دوزینا یاسا و ده ستوری بنه رته ی یا هه می جورین فه گیرانی یه. زنجیره کا پرویدانین فه گیرایی ئه و برییا دوو لایه ن یان کاراکته ران په یوه ندییا وان دبیته ئه گه ری درست بوونا کرده بین سهره کی د حیکایه تیدا، کو ریکی ده ته هه قریکیین دوو لایه نه. ژ بلی فی چه ندی، ب باوه را گریماسی ده ستوری فه گیرانی مینا ده ستوری زمانی سنوداره.)) (گرین و لبهان، 1382: 110) گریماس گرنگی

چپوک و پویدانین چپوکۆ یه و هر ئه‌ف پوی ب پوی بوونه، په‌یوه‌ندیین دناقبه‌را مروقانداندا درست دکه‌ت. لودیف ئه‌وا هاتیه‌ گوتن دشیین نمونان کرده و پۆلگییری یا کاراکته‌ران یا گریماسی د هیلکارییا ژیریدا دیار بکه‌ین:

هیلکارییا ژماره (1) (استن، 1386: 57)

ب دیتنا گریماسی چپوک و حیقایه‌ت بختنی زنجیره‌کا پسته یین جودا جودا و جیاوازن ئه‌وین ژ ئه‌نجامی په‌یوه‌ندیین ده‌روونی و ده‌رفه‌یی لگه‌ل ئیک ده‌قه‌کی درست دکه‌ن. گریماس پسته‌ییین فه‌گییرانی بسه‌ر سی ده‌سته‌یا پارقه‌دکه‌ت:

- 1- پویدانین بارودوخه‌کی وه‌سف دکه‌ت.
 - 2- پویدانین ده‌لاله‌ت ل کرده‌ی دکه‌ت.
 - 3- ئه‌وین هه‌لگری بارودوخه‌کینه. (اخوت، 1392: 63)
- لده‌ف گریماسی پیدقیه ((کاراکته‌رین چپوکۆ لسه‌ر بنه‌مایئ کار و کرده‌ییین ئه‌نجام دن پیناسه‌ یان پولین بکه‌ن، نه‌ لسه‌ر بنه‌مایئ هه‌بوونا وان)) (Barthes, 1977: 106) لودیف ئه‌قی چهنئ هه‌ر کاراکته‌ره‌ک لودیف کار و کرده‌ییین خوه‌ د ئیک ژ فان ده‌سته‌یاندا جهی خوه‌ دگریت:
- 1- پیغه‌ری حه‌ز و ئاره‌زوو (لی‌گه‌ریان، ئارمانجاری)
 - 2- په‌یوه‌ندییا کاراکته‌ران لگه‌ل ئیک (فریکه‌ر، وه‌رگر)
 - 3- پیغه‌ری شه‌ر و مملانی (پشته‌فانی یان پۆنگری) ((سلدون، 1384: 144)

نمونا گریماسی سی لایه‌نین په‌ه‌ندیین په‌فتاری یا کاراکته‌ران وه‌سف دکه‌ن و ژ تابه‌ته‌ندییا وی ئه‌وه‌ کو ئه‌ف سی لایه‌نه‌ د پرانی و هه‌می جورین ده‌قیین فه‌گییرانی دا ئاماده‌نه. ئه‌ف هه‌ر سی لایه‌نین گریماسی ئامازه‌ پی دای لگه‌ل هه‌ر شه‌ش ئه‌رکین کاراکته‌ران، هه‌می لایه‌ن و په‌ه‌ندیین فه‌گییرانی - هه‌تا بجویکترین و لاهه‌کی ترین لایه‌ن- بخوه‌فه دگریت ئانکو هه‌مه‌ جوره‌ کار و په‌فتاریین د چپوکۆیا پوی ده‌ت هاتیه‌ پولین کرن.

1- که‌سی به‌دخواز 2- که‌سی به‌خشنده 3- که‌سی یاریده‌ر و هاریکار 4- شاژن یان که‌سی مه‌به‌ست 5- قاره‌مانی دویره‌کته‌فتی 6- قاره‌مان (تووشی کیشه‌ و مملانی دبیت) 7- قاره‌مانی ساخته‌ و درۆزن (بارت، 1387: 12-13)

گریماسی هه‌ر ((حفت ئه‌رکین پوپی بسه‌ر سی ده‌سته‌ییین جووت یین هه‌فدژ دابه‌شکر و ب پۆلگییر نافکر.)) (موران، 1389: 229) هه‌ر شه‌ش ئه‌رکین پۆلگییری یا کاراکته‌ران یین گریماسی دیار کری بریتی نه‌:

- 1- فریکه‌ر (Sender) 2- وه‌رگر (Receiver) 3- به‌رکار (مه‌به‌ست Subject) 4- بکه‌ر (قاره‌مان Object) 5- هاریکار/پالده‌ر (Supporter) 6- هه‌فریکی (پۆنگر Conflict) (احمدی، 1380: 163)

هه‌ر چه‌نده‌ تشته‌کی ئاسایی یه‌ ئه‌گه‌ر ئه‌ف ئه‌رکه‌ ب درێژاهیا چپوکۆ ((هیدی هیدی بسه‌ر کاراکته‌ره‌کیدان زیده‌ بن.)) (هارلند، 1385: 364) د راستیدا ئه‌ف دابه‌شکرنا گریماسی ((لیسته‌کا ته‌واوه‌ ژ په‌یوه‌ندیین دناقبه‌را مروقاندان، ئه‌گه‌ر لناف ده‌قی دا بدرستی به‌ینه‌ بکار ئینان، هاریکاره‌ ژ بو په‌خنه‌گری ژ بو فه‌دورینا راستییین فه‌شارتی.)) (سلدون، 1384: 127) چه‌وا د یه‌که‌ییین پیکه‌ینه‌ری پسته‌ی هه‌ر ئیک لدر ئه‌رکی خوه‌ ل جهی خوه‌ رادوه‌ستیت. دوو ئه‌رک ژ شه‌ش ئه‌رکین گریماسی ژ چارچورین دی سه‌ره‌کیتن، ئه‌و ژی بکه‌ر و به‌رکاره‌ ((د فیریدا جوره‌ په‌یوه‌ندییه‌ک لسه‌ر بنه‌مایئ حه‌ز ده‌یته‌ دیتن. بکه‌ر خودان ئارمانجه‌ و خودان حه‌زا بده‌ستفه‌ ئینانا وی ئارمانجی یه‌ کو چپوکۆ به‌ره‌ف پیشفه‌ دبه‌ت. ئارمانج پالده‌ره‌کی به‌یزه‌. له‌ورا ئارمانج ئه‌و تشته‌ ئه‌وا بکه‌ر، به‌رده‌وام پیکولین بده‌ستفه‌ ئینانا وی دکه‌ت - و دقیت بده‌ستفه‌ بینیت و ببیته‌ خودانی وی- ... له‌ورا دشیین بیژین کو به‌رده‌وام هیژ و زه‌یه‌ک کارتیکنی ل بکه‌ری دکه‌ت. د رپیا گه‌هشتن ب ئارمانجی هنده‌ک کرده‌ییین پۆنگر د رپیا گه‌هشتنا بکه‌ری بو ئارمانجی دبیته‌ ئه‌رکی پۆنگری و دژایه‌تی.)) (برتنز، 1382: 97) دقیریدا مه‌به‌ست ژ کاراکته‌ری ((پۆله‌کی به‌رفه‌هتر ژ سنورین کاراکته‌رانه‌، چنکو کاراکته‌ر په‌نگه‌ مروق، تشت، گروپ یان هه‌تا ده‌سته‌ واژه‌یه‌کا سیمبولی مینا چه‌مکی ئازادیی بیت.)) (محمدی، عباسی، 1381: 113)

په‌یوه‌ندییا دناقبه‌را بکه‌ر (قاره‌مان) و به‌رکار (مه‌به‌ست و ئارمانج) واتا ئه‌و هیژ و زه‌یا دگه‌هیته‌ بکه‌ری و بکه‌ری پالده‌ت بو گه‌هشتن و بده‌ستفه‌ ئینانا ئارمانجی، و د رپیا بده‌ستفه‌ ئینانا ئارمانجی کومه‌کا کارقه‌دان و ئه‌رک پۆلی دبینن. د راستیدا هیژا پالنه‌ر بو بده‌ستفه‌ ئینانا ئارمانجی و خه‌بات و کولنه‌دانا بکه‌ری، ئه‌گه‌ری سه‌ره‌کیی درست بوونا

(زنجیره رووداویکی خاوه‌ن یه‌کیتی مانا، کریار)) (لیژنه‌ی ئەده‌ب له کوری زانیاری کورد، 2006: 1) هاتیه دانان. هه‌روه‌سا د فه‌ره‌نگا "زاراڤین فه‌گێرانی" دا ((روودان)) (پرینس، 2011: 20) هاتیه بکار ئینان. سنورین زارافی کریار گه‌له‌ک نژیکی روویدانی دبیت واتا ئەو ((روویدان و کریارین کاراکته‌رین چیرۆکی ئەنجام دده‌ن و برییا کریار و ئەرکین پالده‌رین ئەوان کریاران دشین باشر که‌سایه‌تی یا کاراکته‌ران، ئەگه‌رین کریار و کارفه‌دان و ئارمانجین ئەوان بزاین.)) (فشارکی، خدادادی، 1397: 204) کریارا چیرۆکی بریتی یه‌ ژ سه‌رجه‌م روویدان و بارودوخین دناڤ به‌ره‌مه‌ین ئەده‌بی - ب هه‌می ژانراڤه‌ - دا ده‌ینه به‌رجسته‌کرن. لدویڤ ڤی چهن‌دی هنده‌ک جاران کریارا چیرۆکی ب گری ناڤ ده‌کته. ژ بو شروڤه‌کرنیدا پیدڤیه بزاین کاراکته‌ر چ دبیتن، چ ده‌کن، چه‌وا هزر ده‌کن و ده‌رئه‌نجامی ئەقان پرسیاران دبیته ئەو کریارا کاراکته‌ر ئەنجام دده‌ن. ((پتریا جاران کریار په‌هنده‌کی فیزیکی و ماددی نینه، هه‌تا هنده‌ک جاران بی کو ئاخفتنه‌ک دناڤه‌را کاراکته‌ران دا به‌یته‌کرن کریار ده‌یته ئەنجامدان، ئانکو کریار خودان په‌هنده‌ک ده‌روونی یه.)) (میر صادقی، 1388: 229-230)

پشکه‌که‌ک گرنگ ژ ئەرکی کریاری ئاشکرکرا ره‌وتا گه‌شه‌کرا کاراکته‌ر و گری یه. د فه‌گێراناڤی دا ب واتا ((ئهو کار و کریاری خودان بکه‌ر بیت، ئەڤجا وه‌ک هزر، هه‌ست پیکرن، گوتن یان د راستی دا بره‌نگه‌کی ماددی و به‌رجسته‌کری بیته دیار کرن.)) (کزازی، سبزیان میر ابادی، 1388: 8) ئەڤ پیناسه هه‌مان مه‌به‌ستا گریماسی یه‌ ژ بو واتا کریاری. د پیناسه‌کا دیتر دا کریار ((زنجیره‌کا پیکه‌ه‌گێریدا بوویه‌رانه، یه‌کگرتی و واتاداره و لدویڤ یه‌ک ده‌ین وه‌ک به‌راهی و نیڤه‌ک و دوماهی. سیسته‌مه‌که‌ ژ ل دووڤ یه‌کهاتنا هژماره‌کا کاران)) (پرینس، 2011: 20) ب په‌نگه‌کی گشتی کریارین چیرۆکی بسه‌ر دوو ده‌سته‌یان ده‌ینه پۆلین کرن ((مروڤ دژی مروڤ یان مروڤ دژی سروشتی)) (اسا برگر، 1380: 77)

2. 5. پۆلگیری یا کاراکته‌ری: ژ زاراڤین دیتر ئەوین گریماسی گرنگی پی‌دای، زارافی پۆلگیری یا کاراکته‌ری یه ئەوا به‌رامبه‌ر Actor د زمانی ئینگلیزیدا ده‌یته بکار ئینان. ئەڤ زاراڤه‌ لده‌ف فه‌گێراناڤین سه‌ر ب بنیاتگه‌ریفه ده‌یته بکار ئینان و ژ وی ب مه‌به‌ستا ((ده‌رئیکه‌ستا کۆمه‌کا ئەرکین کارتیکرنی لسه‌ر پۆلی کاراکته‌ری ده‌کته بکار دئین.)) (محمدی فشارکی، خدادادی، 1397: 204) هه‌روه‌سا ئەڤ زاراڤه‌ د فه‌ره‌نگا "زاراڤین فه‌گێرانی" ب ئەکته‌ر هاتیه‌ ناڤکرن و ((ئهو یه‌ هوکار ل سه‌ر ئاستی ستراکتورا سه‌رفه‌ ب جه‌ دئینیت، و ب پۆلی هوکاره‌کی رادبیت و پۆله‌کی باهه‌تی دگێریت د رسته‌یه‌کا ناڤیدا دیار

ئیک ژ چه‌مکین گریماسی د شروڤه‌کرا بنیاتی چیرۆکی بکار ئینای، چه‌مکی زنجیره‌یه. ب دیتنا وی سی جور زنجیرین ژ هه‌ڤ جودا د ((چیرۆکین فولکلوری یین پروڤ و فه‌کولینین وی ب خودا دیار دبن. ئەو ژی:

- 1- زنجیرا جی به‌ جی کرنی (ئه‌زمون - مملانی)
- 2- زنجیرا په‌یماندا‌ری (وه‌فاداری یان شکه‌ستنا سوژ و وه‌فا)
- 3- زنجیرا جودا‌که‌ر (بجه‌ هیلان، لیڤه‌ بوون و زفرینه‌ڤه‌)) (اسکولز، 1393: 154) کرده‌یین فه‌گێرانی، ئەوا هه‌ر یه‌که‌یه‌ک ژ وی نیشان ده‌ت روویدانین چیرۆکی چه‌وا مینا زنجیره‌کی لدویڤ ئیک ده‌ین. ((هه‌ر جوهره‌ کرده‌یه‌ک د چیرۆکیدا ژ فه‌کرا ده‌رگه‌هی بگه‌ره‌ه‌تا کوشتنا مروڤان، لدویڤ زنجیرا کرده‌یین فه‌گێرانی ده‌ینه دیار کرن.)) (احمدی، 1380: 240)

زنجیرین جی به‌ جی کرنی بنیاتی سه‌ره‌کی یا چیرۆکی درست ده‌کته، زنجیرا په‌یمانی دویفچوونه لسه‌ر بارودوخان. ب دیتنا گریماسی ((پتریا چیرۆکان ژ بواری خراب به‌ره‌ف باشرڤه‌ دچن یان به‌روڤازی کو لدوماهی دبیته ئەگه‌ری شکه‌ستنا سوژ و په‌یمان و چیرۆک ده‌گه‌یته زنجیرا جودا‌که‌ر.)) (احمدی، 1380: 162) ئەگه‌ر بکه‌ر لسه‌ر سوژا خوه‌ ما دی هیته‌ پاداش دان و به‌روڤازی دی هیته‌ سزادان. ((د چارچوڤی گشتی یی چیرۆکی، په‌یمان به‌رده‌وام ل ده‌ست پیکری و پاداش لدوماهی ده‌یت.)) (اسکولز، 1393: 155)

ئەڤ هه‌ر سی قوتاڤه‌ کو زنجیرین دال و مه‌دلولینه، بنتی په‌نگه‌ د چیرۆکیدا هه‌بن یان نه‌بن. ب دیتنا "والاس مارتین" ((ئەڤ سی قوتاڤه‌ زنجیره‌کا لوژیکی درست ده‌کن، ئانکو د ئەنجامی هه‌ر سی زنجیره‌یان: گه‌هشتن ب ئارمانجی، نیشانا سه‌رکه‌فتنی یه‌ و ئەڤ چه‌نده‌ د ناخی خودا داله‌ ژ بو پوی ب پوی بوون و سه‌رکه‌فتنی.)) (مارتین، 1382: 93)

لدویڤ ئەقان هه‌ر سی زنجیرین فه‌گێرانی هه‌لگری سی ئەرکین تاییه‌ت دی بن ((ئەڤ هه‌ر سی ئەرکه‌ بریتی نه‌ ژ: په‌یمان، ئەزمون، بریاردان)) (اسکولز، 1393: 156)

ئیک ژ تاییه‌تمه‌ندین نموونا گریماسی په‌وانی و هه‌مه‌ لایه‌نی یا وی یه. د فی نموونه‌ی دا هه‌ر کاراکته‌ره‌ک دکاریت د پۆلین جودا جودا لگه‌ل په‌فتار و کرده‌یین جودا ل بارودوخین جیاواز دا دیار بیت. ئانکو ئەو کاراکته‌ری لده‌ست پیکا چیرۆکی بکه‌ره‌، دشینت بدریژاهیا چیرۆکی بیته‌ فریکه‌ر، وه‌رگر یان هه‌تا پالده‌ر و پیکر.

4. 2. کریار: چه‌مک و زاراڤه‌: ل تیوژا گریماسی ده‌رباره‌ی کاراکته‌ری ئەوا ب موڤیل یان نموونا کریار (Action) هاتیه‌ ناڤکرن، د زمانی کوردیدا به‌رامبه‌ر کریار د فه‌ره‌نگا "زاراوه‌ی ئەده‌بی" ((کرده‌وه‌

دبیت و پیکهاته کا سه ریخوئی د جیهانا څه گټرانیدا.)) (پریس، 2011: 21

3. پراکتیک کرنا کریارین کاراکتهران و نه رکین زنجیره یی ل چپروکه شیعرا " به رصیصی عابد "

1.3. کورتیا چپروکه شیعرا " به رصیصی عابد ":

به رصیصی څه وی پرتیا ته مه نی څه مژوللی عیاده تی بوو و د شکه فته و چیا لگه ل په ز کوپیان دژیا و ناډ و دهنگی وی ل هه ر جهه کی به لاډ بوو و خه لک ژ بو چاره سه ریی سه ره دانا وی دکرن. به رصیصی نه گریډای چ ریبه ره کی بوو و نیلیسی څه ډ کیماسیه دزانی. به رصیصی مروڤه ک عابد بوو و زیده سوچه و شوکر بو خودی دبرن. ده می نیلیسی ژ ده رگه می خودی هاته دویر نیخستن و جهی څه یی بلند ژ سه ده ما مروڤی ژ ده ست دا و نیدی نیلیسی بیوو سویند خواری مروڤان. نیلیسی لدور چاره په کی دگه ریا دا به رصیصی ژ ریکی ده ریخت. له ورا دوماهیی د کراسی سوپیان دا دچپته شکه فته دا و څه نیزکی به رصیصی دکته. څه ژ به رصیصی عابد تره، باشر نفیزان دکته و باشر قورنای دخونیت و هه رده م پوژی یه. څه ډ جیرانی نوی هاتی بالا به رصیصی دکیشیت و پوژه کی ل وی دبپته میه فان و دکه فته سوچه تین نیلامی. پشتی ده مه کی سوسی دبپتیت به رصیصی نیخلاص و عیاده تا ته پر باشه و که یفا من پی هات" ل کیماسیه ک لده ف ته هه یه څه وی تو نه گریډای چ پیر و شیخانی و چ چاره نینه دقیت ته مورشد و ریبه ره ک هه بیت. به رصیصی سپیارا ریبه ره کی دکته؟ نیلیسی ناڤی څه نا بیژتیت، ل سالوخته و مه ریچین ریبه ره کی ژ هه ژی بو به رصیصی دبپتیت. به رصیصی دبپتیت لدویف څه فان پیقه ران چ که س ژ ته باشر نینه. څه گه ر تو قه بول بکه ی څه د یی بمه موریدی ته و تو مورشیدی من. نیلیسی د پلانا نیکی دا سه رکه فته بوو و نیدی به رصیصی بیوو هه فده نگی وی.

شه فته کی نیلیسی د کراسی پیره څه کیدا دچپته د کوچکا میری و لبر ته ختی کچا میری د گوهی ویدا دکته ته قیرین و هاوار و کچا میری ب ترس و گری و هاواران ژ خه و پادبیت. هه می دچنه ده وارا کچا میری ل چ که س و نوژدار نه شین وی چاره سه ر که ن. لدویفدا چنه د شه فان لسه ر نیکی نیلیسی دچپته خه ونا دایک و بابی کچی و دبپتیت چاره سه ریا کچا هه وه لده ف به رصیصی یه و بتنی پیدقیه بو شه فته کی کچا هه وه لده ف به رصیصی بمینیت ژ بو چاره سه ریی. سه ره رای ریگری کرنا وه زیری ل می کچا څه دبه ته لده ف به رصیصی. به رصیصی ده ست پیکی څه پاراست ل دویفدا مورشیدی وی دبپتیت چه و تو کچه کا نه خوش کو پیددی ب هاریکاریا ته یه رده دکه ی به رصیصی مینا مریده کی گوهدار،

گوهداریا مورشیدی څه دکته و کچا میری قه بول دکته ل ده می جوانی و سپه هیا کچا میری دبپتیت دکه فته داڤین گونه ها مه زندا و زنا یی لگه ل کچا نه خوش دکته. ل ده مانده ما په شیمان دبیت. ده می نیلیسی روویدانی دزانتیت به رصیصی گونه هبار دکته. ده می به رصیصی داخازا ریکا چاره سه ریی دکته څه و پیشنیارا کوشتنا کچا میری دکته و به رصیصی ب گوتنا مورشیدی څه دکته.

ژ لای دیفه نیلیسی د قالبی کچا میری دچپته د خه ونا میریدا و څه وی ژ روویدانی ناگه هدار دکته و جهی ترمی کچ ل هاتی څه شارتن ل میری ناشرکا دکته. ده می میر دچپته لده ف به رصیصی و جهی ترم ل هاتی څه شارتن، به رصیصی ده سه سه ر دکته و بریارا هه لایستن و کوشتنا به رصیصی دده ت. جاره ک دی به رصیصی داخازا چاره سه ریی ژ مورشیدی څه دخوازیت و دبپتیت: ته څه ریکه دانا لبر من! نیلیسی دبپتیت بتنی ریکه کا هه یه څه وی تو سوچه بو من به ی!! رح لده ف به رصیصی شیرینتر بوو، له ورا سوچه بو نیلیسی بر و دته مه نی سه ر هه فته سالیدا دبپته زناکار، بکوژ و کافر. هه ر لدویفدا میر به رصیصی دکوژتیت. (دی ره شی، 2005: 262-310)

2.3. پراکتیک کرنا کریارین کاراکتهران د چپروکه شیعرا " به رصیصی عابد ":

3.3. قوڤاغا نیکی ژ چپروکی:

چپروکه شیعرا " به رصیصی عابد " ب چنه د نیران کو پیشه کیه ده ست پیدکته. لدویفدا " فه قیی ته یران " ده ست ب دانه نیاسینا به رصیصی کو قاره مان (بکه ر) دکته څه وی هه می کرده یین چپروکی لدوژ وی دزفیت:

هاتم قچا به رصیصی بییم
شه یگانی یا نیلیسی بییم
ل عابدی حه بیس بییم

ثقه ر بکم وی شوهره تی (دی ره شی، 2005: 263)

لدویفدا به حسی چاوانیا ژیان و سالوخدانا عیاده ت و خودی ترسی یا وی دکته:

چوو بوو مه قامی څه وی یا
ژ ترسا خودا که فته بوو چیا
دچپری د نیف په ز کووڤی یا
نیزکی حالی حکمه تی

کفش بوو ل وی جه زبه ک ژ حال
څه و عابدی مه سکه ن جبال

ژ ترسا خودی قه د بوو بوو دال
 دلهرزی ژ تایا خه شبیه تی (هه مان ژیده: 264)
 لدویڤدا نه گهری پالده ری بکهری دی هیته گوره پانا چپروکیدا. هه نه هه
 نه گهره دی بکهری پالده و دی چپروکی ب بزاڤ ئیخت. ئیبلیس نه وی
 ژ ده رگه هی خودی هاتیه دویر ئیختن و به رده وام د هه ولا سهردابیرنا
 مروڤانه.

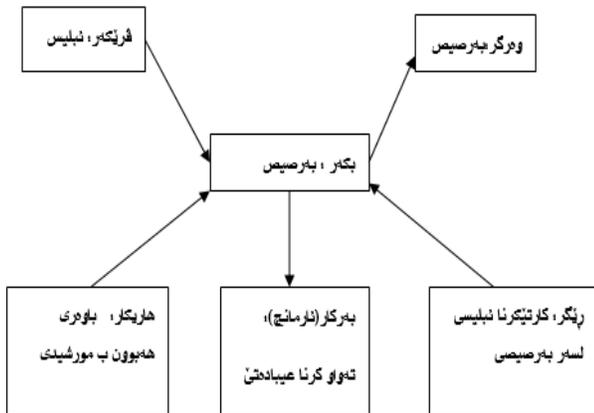
پوژا کو ئادهم ئافری
 خالق ل ئبلیس ئازری
 بو مانعی سه جده بری
 ئیخته گوڤا له عنه تی

خالق ل ئبلیس کر غه چه ب
 با پیر ف جه نانی نه دهب
 ئادهم شه یاگین بوو سه به ب
 ئافیه ده ر ژ جه ننه تی (هه مان ژیده: 268)

پشتی ئبلیس بریار دت کو به رصیصی سهردا بهت و ژ تاعه تی دویر
 بیخت و هه روه سا ژ هه ر دوو کورین خوه (أبیچ) و (وه سواس) بی هیفی
 دبیت، چنکو نه و نه شیا بوون کو به رصیصی ژ عیباده تی دویر بیخن و
 به روڤازی کورین وی ژ زوه، ئیراده و عه بداتی یا به رصیصی به رامبه ر
 خودی هه ست ب بی هیزی و لاوازی کر بوون. له ورا بریار دت نه و ب
 خوه ب ریکا شه هوه تی به رصیصی سهردا بهت:

ته د فی خرابکی نافه کی
 شه یخ بیخی قهید و دافه کی
 نیشان بده گول بافه کی
 لی راست و چه پ که یسا ته تی (هه مان ژیده، 273)

د قیری دا مورشید بوونا ئبلیسی فریکه ره و دبیته ئیکه م پینگاڤا دویر
 که فتنا به رصیصی ژ خودی و چون به رده ف گونه هی. د نمونا گرمیاسی
 دا ((فریکه ر بوونه و ره یان هیزه که کو کارتیکرنی ل بکهری دکه ت و
 نه هه ده ست پیکه که کو بکهری پالده ت ژ بو لیگه ریان لدویف به رکاری
 نه و د به رزه و نه دنیا و ه رگری یه و بکهر د فی ریکی دا چ بسه رکه فیت و
 هاریکاریا وی بهیته کرن یان ریگری لی بهیته کرن دا به رده ف دوماهیی یا
 پلانی بریکه فیت.)) (استن، 1386: 57) دفتیریدا به رصیصی چ
 هاریکار نینن کو وی ناگه هدار بکه ت. دفتیریدا به رصیص بکهره و ژ بو
 تمامکرنا عیباده تا خوه نه و د ته منی سهر هه فنی سالیی دا دکه فیه تیه
 لدویف مورشیدیی خوه “نه وی فریکه ره و بزاڤ د چپروکیدا ده ست
 پیدکه ت. له ورا دفتیریدا به رصیص ب پو لی و ه رگری ژ ی پادبیت و باوه ری

هیلکاریا ژماره (2)
 هیلکاریا شروڤه کرنا قوناغا ئیکی ژ چپروکی
 4.3. قوناغا دووی ژ چپروکی:

لگه ل بدوماهی هاتنا قوناغا ئیکی نه و ئبلیس تیدا سهرکه فتنی بده ست
 خوه فه دئینیت و پلانا وی یا ئیکی جی به جی دبیت، چپروک ژ قوناغه کا
 ئارام به رده ف قوناغا ده ست پیکرنا ممللانان دچیت. د فی قوناغایدا بکهر
 هه مبه ری چه ندین نه زمونان دبیت. نه هه پلانا فی قوناغا ب خه ونی
 ده ست پیدکه ت. ده می ئبلیس دکراسی پیره ژنه کی مینا کابوس دچیته
 د خه ونا کچا میری دا:
 نه و نارکا وهی موخته به ر
 شه یگان د خه وده هاته سه ر
 (پیر عه فییا) کابوس دبه ر
 زه بانیا قیامه تی
 ...
 شه یگان بووه جن گازیبه ک
 راهشت د گوهده گازیبه ک
 لی بوویه تای و له رزیبه ک

کچ هلبوه ژ غه فله تی (دیره شی، 2005: 288-289)

د قئی قوئاغیدا به رصیص ههر بکه ره و پوئل ههر وهك خوه دمینن واتا به رصیص بکه ر و ئبلیس ههر پالدەر و فریکه ره. لی ئه گهر چیرۆکی ژ گوشه نیگا ئبلیسی ته ماشا بکه یین، به رصیص ههر ژ دهست پیکا چیرۆکی هه تا دوماهی ئارمانجه، فریکه ره و پالدەر ژی دبیته کچا میری، جوانی و سپه هی یا وی. فریکه رهك دیتر بکه ری پالدەت ژ بلی ئبلیسی، ئه و ژی شه هوه ته.

پاش کو به لا بوو صادره
قه تلا کچی ئه ولاتره
دا سه ح نه کن باب و بره

ترسم ژ ته سیاسه تی (هه مان ژیده ر: 299)

پشتی قئی چه ندی جار ه کا دی پوئل ئبلیسی ژ هاریکار دی هیته گوهارتن بو پوئل پیگر ده می د قالبی کچا کوشتی یا میری دچپته خه ونا میری دا و ژ کوشتن و جهی لی هاتیه قه شارتن میری ناگه هدار دکه ت:

شه یگین ب صورهت باکرئ
هاوار کره باب و برئ
ئان وی د نیف ئاخی کرئ
قه گ کهس د هانا من نه تی

جارهك وهرن ته فتیش بکن
گهماهییا قه میش بکن
باندى ل من قه تیئش بکن

من زیر و زیف ب کیتر نه تی (هه مان ژیده ر: 305)

ل دیمه نی دوماهی یا چیرۆکی ده می بکه ر ژلایی میری قه دهیته دهسته سه ر کرن و هه لاویستن ب مه به ستا کوشتنی بکه ر داخازا هاریکاری ژ ئبلیس کو پوئل فریکه ری دگپیت دکه ت جار ه کا دی فریکه ر ژ بو گه هشتن ب ئارمانجا خوه یا دوماهی پیکا چاره ی نیشا وی ده ت

ئو ژی سوچه کر نه ژ بو وی.

دوژمان ئنصاف چو نینه
ته دقئ دونیا شیرینه
سه جده بو ژاتی مه بینه
دا بکم شه فاعه تی

ئو عابدی بینایی و عود

شه یخ ب ئیشارهت بر سجد
شرکا عه قیم چوو بو وجود

ئیمانی بر ب شرکه تی (هه مان ژیده ر: 308-309)

ئو عابدی قائم ل ری
جارهك نه قه ر دا دیم دورئ
گه برئ دلی شه یخ هلفری
بی ئیختیار کر قامه تی
...

شه یگان له عینی فاسده
صور گول نه ما بو عابده
وی موبته لا کر زا هده
دل گرت ب دا فا ره غبه تی
...

ئو عابدی حه بران و مه ست
به ند بوو ب ته دیرا (الست)
شه یخ ئختیار چوو بوو ژ ده ست

شه ر نه بوو د خه لوه تی (هه مان ژیده ر: 297-298)

لدویدا هاریکاری پیدقی و گونجای لگه ل بارو دۆخی وی کو هه سترن ب په شیمانی یه لده ف وی په یدا دبیت، لی جار ه کا دی به رکار ب پوئل پالدەر پادبیته قه:

شه یگان دبی قه گ شه رم مه که
یه ک ئاده مه ک نین بی له که
باندى ژ عه بیان تو به که

موسا دکت شه فاعه تی (هه مان ژیده ر: 298)

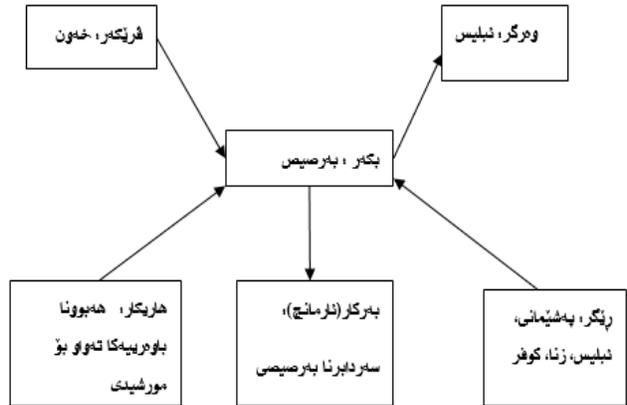
د قئی مابه ینی دا دنا قه را بواری ده روونی په شیمانی و داخازا چاره سه ری ژ مورشیدی “مورشید ل دوو پوئل دی رابیت. ئیک ژ ئالیه کشفه مینا یاریده ر و هاریکار ژ بو قورتالبوونا بکه ری ژ وی بارو دۆخی و ژ ئالیه کی دی ب پوئل مه به ست و ئارمانج پادبیت کو دخوازیت به رصیصی زیده تر تووشی گونه هان بکه ت.

شه یگین ژ به رصیص له ومه کر
ته فتنه که هه قروو خوه کر
چا خو ژ میر شه رمه نده کر
داخل بووی د خه گیئه تی

دینداریی لە ورا دەمی هزر دکەت کو پیددیی یه بو گه هشتن ب ئارمانجا سەرەکی یا ژيانا خوه، ریبەر و مورشیدەکی بو خوه هەلبژیریت. بوئی بکەری هەر ژفی خالی دەست پیددکەت و ژ دوو لایانفە زنجیرا پەیمانداریی بوئی خوه دبینن. ژلایه کيفه پەیماننا ئیبلیس ژ بو سەردابرننا مروققان ب گشتی و بەرصیصی ب تايهتی، لگەل سوۆز وه فاداری یا بەرصیصی- هەتا دوماهی یا چیرۆکی بەرامبەر مورشیدیی خوه-

سەرجه م پویدان و کریارین دناڤ چیرۆکی پوی دەن مینا زناکاری، کوشتن و کافر بوون، هەمی مینا زنجیرهکی ئیک لدویف ئیک دەین و ئیک تەمامکەرا قونناغا بەری خوهیه و ئەفه هەمی د ئاستی زنجیرا جی به جی کرنی دەینە ئەجامدان.

دەمی ئبلیس نیزیکی ئارمانجا خوه یا سەرەکی دبیت د زنجیرا ب جه هیلان، بەرصیصی د ئیخیتە د قونناغهکا دیتەر دا کو ئارمانجا سەرەکی یا ئبلیسی یه، ئەو ژی کافر بوونا بەرصیصی ب مەبهستا قورتالکرنا خوه. بهیز بوونا ئارمانجا سەرەکی یا بکەری (گه هشتن ب پله یا هەر بهرزا دینداریی) لگەل بهیز بوونا ئارمانجا سەرەکی یا فریکەری (سەردابرننا بەرصیصی) دبیتە ئەگەری بزاڤ و ململانەکا بەردەوام دناڤ چیرۆکییدا. هەر شەش کریارین گریماسی بدریژاهیا چیرۆکی سئ جور پەیوهندی یان درست دکەن: د هەر باروودوخەکید، کاراکتەر ب پیفەرەکیفە گریداینه ئەو هەر سئ پیفەر ژی بریتی نه ژ: پیفەرە حەز و ئارمانج، پیفەرە پیوهندیین کاراکتەران لگەل ئیک و پیفەرە مملانی. ئەڤ چەندە د هیلکاریا ژماره (4) دا هاتینه دیار کرن

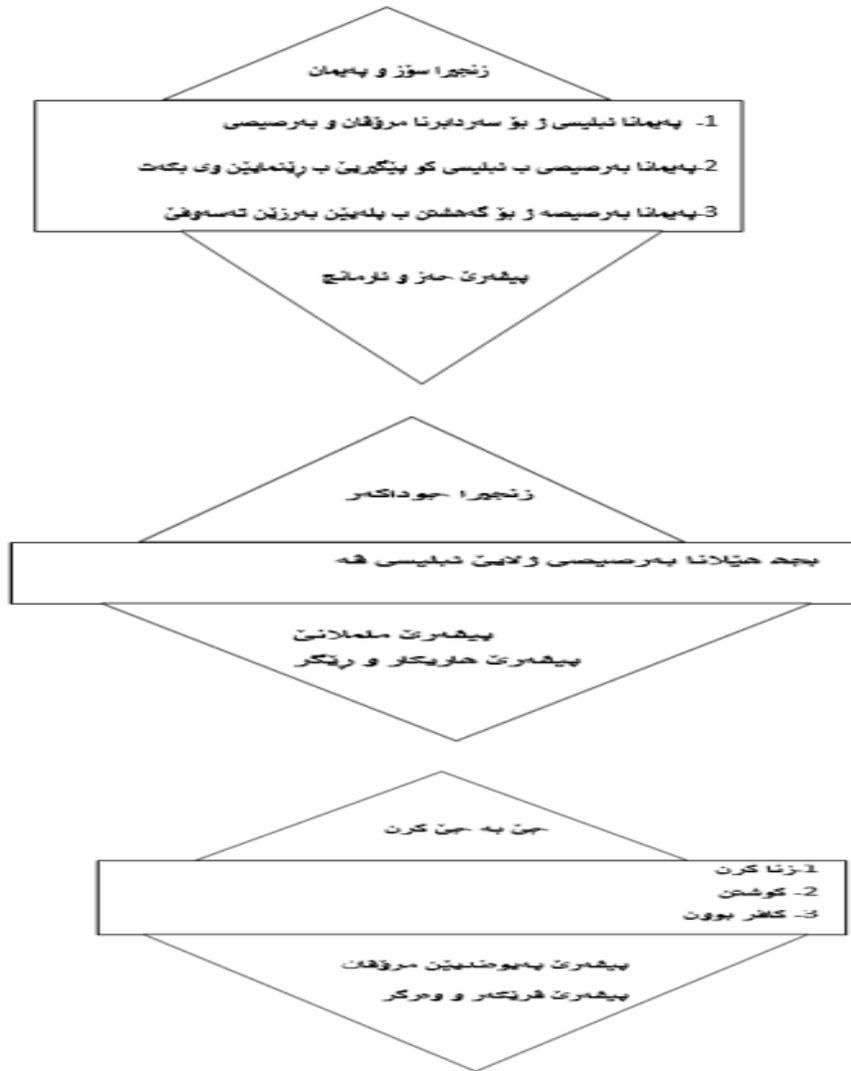

هیلکاریا ژماره (3)

هیلکاریا شروقه کرنا قونناغا دووی ژ چیرۆکی

4. شروقه کرنا بنیاتی چیرۆکا بەرصیصی عابد لدویف بنیاتی زنجیرهیی

کریارین چیرۆکی، لدویف سی زنجیرهیان بەرەف پیشفە دجیت، زنجیرا جی به دی کرن، زنجیرا پەیمان و سوۆزداری لگەل زنجیرا جوداکەر ((بنیاتی قەگیرائی لسەر زنجیرا جی به جی کرنی دەیتە ئاڤا کرن، ل زنجیرا پەیمان و سوۆزداری باروودوخ دەینە دیار کرن.)) (احمدی، 1386: 163) لدویف وی چەندی کو بەرصیصی عابد، سوفییهک پیره و بدریژاهیا ژیی خوه هەولدايه بگهیتە بەرترین پلهیین تەسەوف و

هیلکارییا ژماره (4)

4- د قوئاغا دووی دا، بەرعیص هەر بکەرە و ئبلیس وەرگر، خەونا کچا میری دبیتە فریکەر و ئارمانج، و بەرکار، سەردابرا بەرعیصی یە برییا ئبلیسی.

5- شروقه کرنا بنیاتی چیرۆکی لدویف بنیاتی زنجیره یی دا، هەر سی زنجیره پۆلی خوه دبینن و هەر زنجیره ک بپه ره کیه گریدایه.

6. لیستا ژیدهران

1.6. پەرتوک ب زمانی کوردی:

ابراهیم احمد، دلدار (2017). تیۆر و تەکنیکێن فەگێرانی پراکتیزە کرن ل سەر رۆمانا (تالی دی بی پری)، چاپا ئیککی، دهوک: دهزگه می نالبه ند یی چاپ و وه شانی. دیره شی، سەعید (2005). دیوانا فه بی تهیران، چاپا ئیککی، دهوک، دهزگه ها سپریز یا چاپ و وه شانی. تهیب، هه فال سه لیم (2006). بونیادگه ری د ناؤ ره خنا کوردیدا (ژ دهستیکی هه تا سالا 2003)، چاپا ئیککی، دهوک: دهزگه ها سپریز یا چاپ و وه شانی.

هیلکارییا ئەرکێن زنجیره یی د چیرۆکه شیعرا " بەرعیصی عابد "

5. ئەنجام

- 1- ژ تاییه تمه ندییا تیۆرا گریماسی فره ره هه ندییه، واتا لگه له می جور ده قین فەگێرانی دگونجیت ئە فجا چ که فن بیت یان نوی.
- 2- دئاستی کریارا کاراکته راندا، چیرۆکه شیعرا بەرعیصی عابد بسەر دوو قوئاغان هاتیه پارفه کرن. د قوئاغا ئیککی کو قوئاغا نیاسین و ئاماده کرنا بکەر (بەرعیص)یه ژ بو قوئاغا دووی، هه ره سا بەرعیص پۆلی وەرگری ئی وەر دگریت.
- 3- د قوئاغا ئیککی دا، ئبلیس پۆلی فریکه ری وەر دگریت. ئارمانج و بەرکار د قوئاغا ئیککی دا، هه زا بەرعیصی یه ژ بو ته واو کرنا عیباده ت و گه هشتن ب پلین بهرزین خودی پەریسی.

مارتین، والاس (1382). نقریه های روایت، ت: محمد شهپا، چاپ اول، تهران: انتشارات هرمس.

محمدی، محمد هادی. عباسی، علی (1381). صمد: ساختار یک اسگوره، چاپ اول، تهران: چیستا.

مکوئیلان، مارتین (1388). گزیده مقالات روایت، ت: فتاح محمدی، چاپ اول، تهران: انتشارات مینوی خرد.

موران، برنا (1389). نقریه‌های ادبیات و نقد، ت: ناصر داوران، چاپ اول، تهران: انتشارات نگاه.

هارلند، ریچارد (1385). درامدی تاریخی بر نقریه ی ادبیات از افلاگون تا بارت، گروه ترجمه شیراز، چاپ دوم، تهران: نشر چشمه.

4.6. فرههنگ ب زمانی فارسی:

انوشه، حسن (1381). فرههنگنامه ادب فارسی (گزیده اصگلاحات ادب فارسی دانشنامه ادب فارسی)، جلد دوم، چاپ دوم، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

ریما مکاریک، ایرنا (1388). دانشنامه نقریه های ادبی معاصر، ت: محمد نبوی و مهران مهاجر، چاپ سوم، تهران: انتشارات آگاه.

سبزیان، سعید، کزازی. میر جلال الدین (1388). فرهنگ نقریه و نقد ادبی، واژگان ادبیات و حوزه‌های وابسته انگلیسی – فارسی، چاپ اول، تهران: انتشارات مروارید.

محمدی فشارکی، محسن. خدادادی، فچل الله (1397). فرهنگ توصیفی اصگلاحات روایت شناسی، چاپ اول، تهران: انتشارات سوره مهر.

میر صادقی، جمال. میر صادقی، میمنت (1388). واژه‌نامه هنر داستان نویسی / فرهنگ تفصیلی اصگلاح های ادبیات داستانی، چاپ دوم، تهران: کتاب مهنان.

5.6. په‌رتوک ب زمانی ئینگلیزی:

Bal, Mieke (1997). *Narratology: Introduction to the Theory of Narrative*. Toronto: University of Toronto Press.
Barthes, Roland, "Introduction to the Structural Analysis of Narratives", *Image- Music- Text*, Trans. Stephen Heath, Fontana Press, London:1977.

سه‌ماره، رانیا (2008). ئه‌فسانه و ئه‌دهب، و: حسین سابعی علی، چاپی په‌که‌م، هه‌ولیر، چاپخانه‌ی شه‌هاب.

سورخی، ره‌حیم (2013) ز شیکردنه‌وه‌ییکه‌ی په‌خنه‌یی گوته‌ری پوژنامه‌نوووسی‌ی کوردی (1918-1932) به پئی ریباری گوته‌ری شیکاری په‌خنه‌یی، هه‌ولیر: بلاوکراره‌ی ئه‌کادیمی‌ی کوردی ژماره (214).

گقوس، بسام (2011) ز ده‌روانه‌ییکه‌ی بو میتوده‌کانه‌ی ره‌خنه‌ی هاوچه‌رخ، و: محمدهد تاتانی، چاپی په‌که‌م، چاپخانه‌ی شقان.

2.6. فرههنگ ب زمانی کوردی:

پرینس، جیرالد (2011). زرافئین فه‌گیزانی، و: جه‌لال مسته‌فا، چاپ ئیکه‌ی، ده‌وک: پروژئ هه‌فیشکی گوڤارا مه‌تین و ریقه‌به‌ریبا گشتی یا چاپ و به‌لاکرتنی.

3.6. په‌رتوک ب زمانی فارسی:

استن، الن، ساونا. جرج (1386). نشانه شناسی متن و اجرای تئاتری، ت: داود زینلو، فرزانه سجودی، تهران: سوره مهر.

احمدی، بابک (1380). ساختار و تاول متن، چاپ نهم، تهران: نشر مرکز. اخوت، احمد (1392). دستور زبان داستان، چاپ دوم، اصفهان: نشر فردا.

اسکولن، رابرت (1393). درامدی بر ساختارگری در ادبیات، ت: فرزانه گاهری، چاپ سوم، تهران: انتشارات آگاه.

اسابریگ، ارتور (1380). روایت در فرهنگ عامیانه، رسانه و زندگی روزمره، ت: محمد رجا لبرای، تهران: کانون اندیشه اداره کل پژوهشهای سیما.

بارت، رولان (1387). درامدی بر تحلیل ساختاری روایت ها، ت: محمد غالب، چاپ اول، تهران: فرهنگ صبا.

برتنز، یوهانس ویلهلم (1382). نقریه ادبی، ت: فرزانه سجودی، چاپ اول، تهران: اهنگ دیگر.

تولان، مایکل (1383). درامدی نقادانه – زیبا شناختی بر روایت، ت: ابوالفچل حری، تهران: بنیاد سینمایی فارابی.

سجودی، فرزانه (1382). نشانه شناسی کاربردی، تهران: نشر قسه.

سلدون، رامان و ویدوسون، پیتر (1384). راهنمای نقریه ادبی معاصر، ت: عباس مخبر، چاپ سوم، تهران: گرج نو.

گرین، کیت و جیل لبیهان (1383). درسنامه نقریه و نقد ادبی، ت: گروه مترجمان، تهران: روزنگار.

تحليل ملحمة "برصيصى عابد" ل "فقي تيران" حسب نظرية جريماس (دور حدوث الكراكتر و دور التردد) – قراءة سردية-

الملخص:

ملخص: علم السرد كتنظرية جديدة مع البنوية يحاولان تحليل بنية النص السردي، حسب لغة القصة، ملخص: علم السرد من خلال رؤية جديدة والبنوية يحاولان تحليل بنية النص السردي. علم السرد وبحسب لغة القصة، النحو السردي والنظام المسيطر على كل انواع السرد. جريماس كاحد مؤسسي علم السرد عمل عن طريق تسهيل نموذج لواحد وثلاثين دور ل (بروب) على ستة ادوار تحت مسمى الاحداث. وعن طريق هذه النظرية، احداث الكراكتر ودور التردد للسرد، حاول استكشاف قانون و قواعد السرد. من سمات نظرية جريماس هي ملائمتها مع جميع النصوص السردية. في هذا البحث تم المحاولة على تحليل بعض النماذج من ملحمة " برصيصى عابد" حسب نظرية جريماس. ملحمة " برصيصى عابد" احدي القصص الشعرية الطويلة والمشهورة ل (فقي تيران) ومن القصص المليئة بالصراع بين البشر، والرغبة والايامن. الكلمات الدالة: البنوية، علم السرد، جريماس، دور الكراكتر، دور التردد، فقي تيران، برصيص عابد.

Analysis of the epic "Bersisi Abed" for poet "Faqi Tayran" according to Grimas Theory

Abstract:

Narrative science through a new and structuralist vision attempt to analyze the structure of narrative text. Narrative science and according to the language of the story, narrative grammar and the system controlling all types of narrative science. Grimas as one of the founders of the narrative science worked by facilitating a model of thirty-one roles for (Brob) on six roles under the title of events. Through this theory, the events of the character and the role of the frequency of the narrative, he tried to explore the law and rules of the narrative. A characteristic of Grimas' theory is its compatibility with all narrative texts. In this paper, an attempt was made to analyze some models of the epic "Bersisi Abed" according to Grimas' theory. The epic "Baresisi Abed" is one of the long and famous poetry stories of (Faqi Tayran) and one of the stories full of human conflict, desire and faith.

Keywords: Structuralism, narrative science, Grimas, the role of the character, the role of frequency, Faqi Tayran, Barsis Abid.